

TAIDEIDENTUTKIMUKSEN SEUROJEN NEUVOTTELUKUNTA

Julkilausuma 23.4.2021

TAITEIDEN TUTKIMUKSEN ASEMAA TIEDEYLIOPISTOISSA PARANNETTAVA

Taiteidentutkimuksen seurojen neuvottelukunta kokoaa alan tieteelliset seurat ja edustaa suomalaisen taiteentutkimuksen tutkijayhteisöä. Me allekirjoittaneet neuvottelukunnan jäsen seurat tuomme julkisesti esille huolestamme humanististen tieteiden ja erityisesti taiteiden tutkimuksen heikentyneestä asemasta maamme yliopistoissa. Vaadimme, että taiteiden tutkimuksen eri alojen koulutus ja tutkimus on turvattava.

Tällä hetkellä kokonaisia tutkimusaloja ollaan hävittämässä, koulutusohjelmia on jo ajettu alas ja opetusvirkoja jätetty täyttämättä. On selvää, että tällaisten toimenpiteiden seurauksena alaamme uhkaa laajamittainen näivettyminen. Leikkauksia on kohdistettu erittäin voimakkaasti taiteiden ja kulttuurien tutkimukseen. Esimerkiksi Tampereen yliopisto lakkautti 2010-luvulla musiikintutkimuksen sekä teatterin ja draaman tutkimuksen tutkinto-ohjelmansa. Helsingin yliopistossa nykyistä taiteiden tutkimuksen koulutusohjelmaa perustettaessa siellä oli yhteensä 14 opetusvakanssia, joista on jäljellä enää yhdeksän. Nykyisin jokainen vapautuva tehtävä on "avoin resurssi", jonka kohdentaminen tai jäädyttäminen on pahimmillaan arpapeliä. Alalla on opiskelijoita, muttei riittävästi akateemista opetusta antavaa henkilökuntaa. Sivutoimisten luennoitsijoiden osuus on merkittävästi vähentynyt tai lähes loppunut, vaikka he ovat perinteisesti rikastuttaneet koulutussisältöjä.

Taiteiden tutkimus ei ole taideaine taiteen tekijöille, vaan tiedeperustainen ja monitieteinen tutkimusala, joka tuottaa tietoa ihmisten toiminnasta ja taiteiden yhteiskunnallisesta merkityksestä. Ilman taiteiden tutkimuksen oppiaineita tiedeyliopistoissa Suomella ei pian ole annettavaa alan kansainväliselle tutkimukselle. Taiteiden tutkimuksen edellytysten heikentäminen kaventaa vakavasti yhteiskuntamme osaamis- ja rekrytointipohjaa. Se ei ole maamme edun mukaista.

Taiteiden tutkimuksen koulutusohjelmista valmistuneet ovat sijoittuneet työelämässä mitä monipuolisimpiin tehtäviin, sillä opiskelu edellyttää ihmisen toiminnan motiivien ymmärtämistä, vahvaa analysointitaitoa, kurinalaisuutta ja kykyä löytää ratkaisuja epävarmuudessa tai täysin uusissa tilanteissa. Lisäksi he edustavat laajasti taidetta yhteiskuntaan välittävää ammattilaisten joukkoa. Esimerkiksi suuri osuus taidelaitosten henkilökunnasta on tiedeyliopistoista valmistuneita taiteen asiantuntijoita. Ilman heitä taide- ja kulttuurilaitoksilla, julkisella sektorilla ja taiteilijoilla ei olisi ammattitaitoista toimittamista, viestintää, taidekriittikää, tuottamista, kuratointia, rahoitusasiantuntemusta, tapahtumasuunnittelua ja johtamista.

Humanistinen, yliopistossa tehty taiteiden tutkimus ja julkisesti tuettu ammattimainen taidekenttä rakentuivat maahamme jo 1800-luvulla. Niillä on molemmilla pitkät perinteet ja niiden merkitys yhteiskunnan voimavarana – sekä yhdessä että erikseen – on korvaamaton. Kaikissa länsimaissa taiteiden tutkimuksen ja sen akateemisen opetuksen relevantti viitekehys on nimenomaan tiedeyliopistoissa ja niiden tarjoamassa sivuaineyhdistelmien laajassa kirjossa. Vain sitä kautta toteutuu yliopistolaissamme mainittu sivistystehtävä ja syntyy pohja suomalaisen yhteiskunnan menestymiselle.

Vaadimme tämän julkilausuman myötä korkeakoulujen toimintaa ohjaavaan rahoituslakiin muutoksia, jotta eri tieteenalat saavat tasavertaisemmat toimintaedellytykset. Jokseenkin sattumanvaraisesti eri aloja kohtelevia rahoituskriteereitä tulee kehittää. Nykyisellään ne ohjaavat korkeakoulujen toimintaa lyhytnäköisesti suuntaan, joka ei ole ollut lainsäätäjän varsinaisena tarkoituksena.

Tällä hetkellä rahoitustekijät väistämättä syöksevät alojamme negatiiviseen kierteeseen siitä huolimatta, että esimerkiksi kansainvälisten laatuarviointien tulokset ovat olleet erinomaisia. Yliopistoja tulisikin ohjata voimakkaammin siihen, ettei rahoituslain kriteerejä valuteta mekaanisesti sellaisinaan kaikille aloille vaan alakohtaiset erot huomioitaisiin. Rahoituslain tarkoituksena on toimia yliopistojen resurssien jakamisessa makrotasolla, eikä sitä tule sellaisenaan soveltaa yliopiston sisäisenä rahanjakomallina. Vähintäänkin strategisen rahoituksen osiossa ohjaavan ministeriön tulee edellyttää yliopistoilta yhtenä tulostavoitteena humanististen aineiden ja taiteiden tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamista.

Ratkaisuna ei tule nähdä myöskään sitä, että pitkät ja menestyksekkäät perinteet omaava akateeminen taiteiden tutkimus sulautetaan – usein ensin löyhemmin ja käytännössä sittemmin yhä tiiviimmin – johonkin näennäiseen “lähialaan”. Jos oppiaineella ei ole toiminnassaan riittävää autonomiaa ja sitä tukevaa hallintokulttuuria, se vääjäämättä johtaa tieteenalan kuihtumiseen.

Julkilausumalla haluamme lisätä myös tietoisuutta yliopistojen humanististen alojen ja erityisesti taiteiden tutkimuksen opiskelijoiden kokemista vakavista epäkohdista koskien opetuksen vähyyttä ja tulevaisuuden näköalattomuutta. Yliopistojen rahoitustilanne on kurjistanut valmiiksi haavoittuvia pieniä tieteenaloja. Strategisen otteen sijaan niiden annetaan kuihtua yliopistoissa sitä mukaa, kuin henkilökunta eläköityy.

Perustelemme vaatimustamme alla olevilla, alan ja yhteiskunnan kannalta keskeisillä argumenteilla.

1. Kukoistava taide- ja kulttuurikenttä on sivistyneen ja toimivan yhteiskunnan edellytys ja voimavara. Tiedeyliopistossa on perinteisesti koulutettu kentän asiantuntijat. Jos nämä tieteenalat ajetaan alas, se väistämättä heijastuu kansakunnan hyvinvointiin ja julkikuvaan maailmalla.

2. Taidetta ja taiteen välittäjiä tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa. Alan tieteellisen koulutuksen saaneita tarvitaan laajasti myös yhteiskunnan muissa tehtävissä esimerkiksi valtionhallinnossa, kunta-alalla, suomalaisessa koulutusjärjestelmässä, yrityksissä, järjestöissä ja säätiöissä. Taiteiden tutkimuksen oppiaineet opettavat lisäksi tärkeitä kansalaisyhteiskunnassa tarvittavia valmiuksia kuten median, kulttuurin ja taiteen ilmiöiden lukutaitoa.

3. Kulttuuriperinnön vaaliminen tarkoittaa myös resursseja tieteenalan akateemiseen opetukseen ja tutkimukseen. Kyse ei ole vain kunniakkaasta menneisyydestä, vaan myös uusista tutkimussuuntauksista, joilla on todellista painoarvoa yhteiskunnan tulevaisuuden ja aidon, ihmislähtöisen menestyksen kannalta.

4. Tahtotila, intressit ja resurssit taiteen ja sen tutkimuksen ylläpitämiseen ovat yksinomaan suomalaisten päättäjien käsissä. Alasajo heijastuu kuitenkin negatiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön ja heikentää maamme imagoa sivistysvaltiona. Kansainvälisesti taiteentutkimuksen alat ovat vakiintuneita, eikä Suomi voi ainoana maana alkaa kouluttaa "taiteen" generalisteja. Sellaisille ei ole tarvetta, kansainvälistä tutkimuksen viitekehystä eikä siten tulevaisuutta.

Kirjallisuudentutkijain seura - Litteraturforskar-sällskapet i Finland

Suomen avantgarden ja modernismin seura

Suomen elokuvatutkimuksen seura

Suomen Estetiikan Seura ry

Suomen etnomusikologinen seura ry

Suomen musiikkitieteellinen seura ry – Musikvetenskapliga sällskapet i Finland rf

Taidehistorian seura ry – Föreningen för Konsthistoria rf

Teatterintutkimuksen seura

Tutkimusyhdistys Suoni ry – Forskningsföreningen Suoni rf